

การศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

A Study of Effects of COVID-19 Pandemic Situations on Educational
Management of the Faculty of Education,
UbonRatchathani Rajabhat University

รสนวลีย์ อักษรวงศ์ จินณวัตร ปะโคทั้ง สิริสุตา ทองเฉลิม ญัฐฐิตาภรณ์ ชาตรี ธรรมณศฤณ อินทนาม
และอรรณพร วรณทอง

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: rosewalee.u@ubru.ac.th

Received: February 4, 2021; Revised: March 10, 2021; Accepted: March 12, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อการดำเนินชีวิต การเรียนการสอน และการทำงานของอาจารย์ นักศึกษา และภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ พร้อมทั้งผลกระทบที่มีต่อนักศึกษาที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน และ 2) ให้ข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาในสถานการณ์ของคณะครุศาสตร์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาประกอบด้วยอาจารย์ นักศึกษา และภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ แยกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ 28 คน และตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 922 คน ซึ่งเลือกโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ประเด็นสนทนา กลุ่ม แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยสร้างขึ้น ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก และวิเคราะห์ความเชื่อมั่น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อการดำเนินชีวิต การเรียนการสอน และการทำงานของอาจารย์ นักศึกษา และภาคีเครือข่าย พบว่า ในภาพรวมมีการรับรู้สถานการณ์ COVID-19 มีความรู้ และมีการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจาก COVID-19 อยู่ในระดับค่อนข้างมากถึงระดับมาก

2. ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมและรับมือในสถานการณ์วิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ได้แก่ (1) การพัฒนาอาคาร สถานที่ และเครื่องมือในการตรวจวัดอุณหภูมิ (2) การช่วยเหลือนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่ได้รับผลกระทบโดยเลื่อนการชำระค่าลงทะเบียน การหารายได้เสริมของนักศึกษา (3) การกำหนดนโยบายและวางแผนแนวทางปฏิบัติที่ดี (4) กำหนดนโยบายการเรียนการสอนแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนปกติ (5) การจัดห้องและอุปกรณ์การสอนออนไลน์ให้เพียงพอ (6) การสร้างความตระหนักให้อาจารย์พัฒนาตนเอง (7) การพัฒนาอาจารย์และบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนและการทำงานแบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (8) การชี้แจงวิธีการใช้งานหรือสวัสดิการการใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์ในการเข้าเรียนแบบออนไลน์

คำสำคัญ: การศึกษาผลกระทบ สถานการณ์ COVID-19 การจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์

Abstract

This research aimed 1) to study effects of COVID-19 pandemic situations in daily life, teaching and learning, and working of lecturers, students, and affiliate networks in educational management of Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University and 2) to provide the suggestions for educational management in the situation of COVID-19 pandemic at Faculty of Education and the related organizations. The samples used to study consisted of lecturers, students, and affiliate network divided into two groups: 28 informants giving qualitative data and 922 participants giving quantitative data. They were randomized by multi-stage sampling. The research instruments were issues used for group discussion, an interview form, and a questionnaire. They were created by the researchers and checked to find the quality of the instruments by analyzing to find the content validity conducted by the experts, discrimination, and reliability. The analysis of qualitative and quantitative data was done by doing content analysis, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation, and Analysis of Variance: ANOVA.

The research findings were found as follows.

1. The effects of COVID-19 pandemic in daily life, teaching and learning, and working of lecturers, students, and affiliate networks in the overall were found that everyone knew the COVID-19 pandemic situations, had knowledge, and protected himself/herself to be safe from the COVID-19 pandemic in the levels ranged from a high level to the highest level.

2. The suggestions for educational management to prepare and cope with the crisis situations that could happen in the future included (1) developing the buildings, places, and temperature measurement tools, (2) helping the students who were from the families affected the COVID-19 pandemic by extending the deadline of the payment of the registration free and helping the students to earn extra income, (3) regulating policies and planning good implementation, (4) regulating policies for online and regular teaching and learning, (5) arranging classrooms and devices used to teach online to be enough for teaching online, (6) creating realization for lecturers to develop themselves, (7) developing lecturers and staffs working outside the university but involving with producing teachers to have ability in effective online teaching and learning management, and (8) informing or demonstrating how to use computers to access online learning.

Keywords: A Study of Effects, COVID-19 Pandemic Situations, Educational Management, Faculty of Education

บทนำ

จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดการระบาดรุนแรงในวงกว้างขึ้น และยืดเยื้อยาวนาน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) จึงได้ดำเนินการและกำหนดมาตรการเพื่อสนับสนุนการจัดการวิกฤตในครั้งนี้ของประเทศในการดูแลนิสิต นักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถาบัน

อุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน เพื่อให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2563 กระทรวง อว. โดยความตกลงร่วมกับที่ประชุมจึงขอความร่วมมือสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งพิจารณาดำเนินการ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการแพร่กระจายการติดเชื้อ ลดการเดินทาง ลดกิจกรรมที่มีคนอยู่ร่วมกันในที่เดียวกันจำนวนมาก ได้แก่ 1) ยุติการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนทุกรูปแบบยกเว้นการสอนแบบออนไลน์ (Online) เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากแบบปกติเป็นแบบออนไลน์โดยสมบูรณ์ครบ ทุกหลักสูตรภายในวันที่ 1 เมษายน 2563 ยกเว้นบางหลักสูตรที่ต้องมีการปฏิบัติการ ขอให้อยู่ในดุลยพินิจของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาโดยให้บริหารจัดการให้สามารถเรียนและปฏิบัติการที่บ้านให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้มอบหมายให้อธิการบดีของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการ ทั้งนี้ให้สถาบันอุดมศึกษาพิจารณาการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์เพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบในช่วงภาวะวิกฤต 2) สำหรับการฝึกงานทุกรูปแบบ ขอให้พิจารณายกเลิก หรือปรับเปลี่ยนกำหนดระยะเวลาและกิจกรรมอื่นที่เหมาะสมทดแทน และ 3) ปรับรูปแบบการสอบและการประเมินผล ที่มีประสิทธิภาพทดแทนการดำเนินการแบบเดิม โดยให้สอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบออนไลน์ที่ได้ดำเนินการไป (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 2563)

นอกจากนี้ยังเพิ่มมาตรการการทำงานสำหรับบุคลากรในสังกัดกระทรวง อว. ที่สำคัญ ได้แก่ 1) ให้ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวง อว. วางแผน ซักซ้อมและเตรียมการให้เกิดการทำงานที่บ้าน (Work from Home) เพื่อลดการเดินทางและลดการสัมผัสเชื้อให้มากที่สุด โดยสำรวจงานที่ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติที่สถานที่ทำงาน เช่น งาน back office ให้ทำงานที่บ้าน การใช้ระบบประชุมทางไกล โดยให้ผลสัมฤทธิ์ในการทำงานเท่ากับการมาปฏิบัติงานที่สำนักงาน สำหรับงานที่ต้องมีการปฏิบัติการ เช่น การทดสอบในห้องปฏิบัติการ การให้บริการประชาชน ให้ปฏิบัติงานโดยมีประสิทธิภาพ แต่ปรับเปลี่ยนวิธีการ หรือบริหาร จัดการให้มีความเหมาะสมตามที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศ เช่น การจัดให้มีจุดคัดกรองอาคาร วัตถุอันตราย และติดป้ายสัญลักษณ์แสดงการผ่านจุดคัดกรอง จัดให้มีแอลกอฮอล์เจลสำหรับล้างมือ พร้อมทั้งจัดให้มีการบันทึกข้อมูลผู้เข้าร่วมอย่างครบถ้วน จัดหาหน้ากากอนามัยตามความเหมาะสม และการจำกัดจำนวนผู้เข้าร่วมงานในแต่ละรอบ เป็นต้น 2) ให้ทุกหน่วยงานพิจารณาการเหลื่อมเวลาทำงานและเวลาพักกลางวัน เพื่อลดความหนาแน่นของการอยู่ร่วมกันในระบบขนส่ง หรือในร้านอาหาร และ 3) ให้งดกิจกรรมของหน่วยงาน ได้แก่ กิจกรรมที่ไม่จำเป็นเร่งด่วน กิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก กิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่มีชาวต่างชาติจากหลากหลายประเทศเข้าร่วม หรือกิจกรรมอื่นที่มีความเสี่ยงในการแพร่เชื้อ เป็นต้น (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 2563)

ในสถานการณ์ที่โควิด-19 แพร่ระบาด รัฐบาลหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยใช้มาตรการ “กึ่งปิดเมือง” (Semi-lockdown) และมาตรการรักษาระยะห่าง (Social distancing) เพื่อยับยั้งการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งส่งผลต่อการปิดสถานที่สาธารณะ รวมทั้งมหาวิทยาลัย เพื่อหลีกเลี่ยงการรวมตัวกันของกลุ่มคนจำนวนมาก มหาวิทยาลัยต่างหันมาใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อให้นักศึกษาสามารถเรียนได้แม้ต้องอยู่บ้าน (นิชากร พิทยางศกร 2563) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้ศึกษาและทำบทวิเคราะห์การจัดการศึกษาผ่านระบบออนไลน์ พบว่า การเปลี่ยนผ่านให้นักศึกษามาเรียนออนไลน์ไม่ใช่เรื่องง่ายในประเทศไทย เพราะเรายังมีนักศึกษาจำนวนมากที่ยังเข้าไม่ถึงคอมพิวเตอร์ ในที่นี้หมายถึงรวมถึงคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะและพกพา และแท็บเล็ต และอินเทอร์เน็ตสำหรับใช้เรียนออนไลน์ที่บ้าน ซึ่งมักจะมาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย และเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการเปลี่ยนการเรียนในห้องเรียนมาเป็นแบบออนไลน์ ในขณะที่จะเป็นกลุ่มที่น่าจะได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการพัฒนาทุนมนุษย์

จากข้อมูลของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) ในปี 2561 พบว่า ปัญหาของครัวเรือนในประเทศไทยที่ใหญ่กว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจากที่บ้าน คือ การไม่มีคอมพิวเตอร์ใช้ที่บ้าน ประเทศไทยมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์เพียงร้อยละ 21 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั่วโลกที่ร้อยละ 49 และค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนาที่ร้อยละ 38 มีสัดส่วนครัวเรือนที่มีอินเทอร์เน็ตที่บ้านร้อยละ 68 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั่วโลกที่ร้อยละ 55 และค่า

เฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนาที่ร้อยละ 44 การเข้าถึงคอมพิวเตอร์ของครัวเรือนยิ่งยากมากขึ้นหากเป็นครัวเรือนที่มีฐานะยากจน จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี 2560 ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 2 แสนบาทมีคอมพิวเตอร์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 3 ของครัวเรือนทั้งหมด ขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 2 แสนบาทขึ้นไปมีคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตร้อยละ 19 ของครัวเรือนทั้งหมด และหากจำแนกตามภูมิภาคพบว่า กรุงเทพมหานครมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์สูงถึงร้อยละ 42 ของครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงกว่าในภาคอื่น ๆ มากกว่าเท่าตัว กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์มีสัดส่วนร้อยละ 21 ในภาคกลาง ร้อยละ 19 ในภาคเหนือ ร้อยละ 17 ในภาคใต้ และร้อยละ 14 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่องว่างทางดิจิทัลดังกล่าวทำให้ช่องว่างทางการศึกษาผ่านการเรียนออนไลน์เพิ่มมากขึ้น เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้การเรียนในมหาวิทยาลัยเปลี่ยนเป็นออนไลน์ ช่องว่างทางดิจิทัลนี้จะส่งผลกระทบอย่างมากต่อการเข้าถึงการศึกษาของนักศึกษาที่ไม่มีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่บ้าน การเปลี่ยนจากการเรียนในห้องเรียนเป็นการเรียนออนไลน์จะทำให้ นักศึกษาจำนวนมาก โดยเฉพาะที่มาจากครอบครัวที่ยากจนถูกทิ้งไว้ข้างหลัง จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในปี 2560 นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับอนุปริญาและปริญาในสถาบันอุดมศึกษาของไทยมีจำนวนทั้งหมดเกือบ 1.9 ล้านคน ทั้งนี้ คาดการณ์ว่า สัดส่วนของนักศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 25 มาจากครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 2 แสนบาท ในสถานการณ์ปกติก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 นักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนอาจไม่มีคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตใช้ที่บ้าน แต่ยังสามารถเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้จากมหาวิทยาลัยหรืออินเทอร์เน็ตคาเฟ่ ดังนั้น การปิดมหาวิทยาลัยและเปลี่ยนการเรียนเป็นออนไลน์ แทน กลับทำให้นักศึกษาส่วนหนึ่งไม่สามารถเข้าร่วมการเรียนออนไลน์ได้ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ในบางมหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาส่วนหนึ่งที่ไม่มีคอมพิวเตอร์ที่บ้าน ต้องไปรวมกันใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของเพื่อนที่หอพัก ซึ่งอาจทำให้เสี่ยงติดโรค หากเกิดการระบาดขึ้นอีก

มาตรการความช่วยเหลือที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่ช่วยให้นักศึกษาเรียนออนไลน์ได้จริง แม้ว่ากระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ออกประกาศเพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานและสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดให้มีมาตรการเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ เช่น ให้สถาบันอุดมศึกษาพิจารณาลดค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากนักศึกษาในภาคการศึกษาที่จะถึงนี้ รวมทั้ง จัดหาโปรแกรมแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์มาให้มหาวิทยาลัยและนักศึกษาใช้ และหารี้อย่างผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตจัดแพ็คเกจราคาพิเศษสำหรับอาจารย์และนักศึกษา และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้มีมาตรการความช่วยเหลือแก่นักศึกษา เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แจกซิม อินเทอร์เน็ตให้นักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง คืนค่าหอพักให้นักศึกษา ส่วนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้นักศึกษาผ่อนชำระค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าหอพัก ในขณะที่มหาวิทยาลัยศรีปทุมคืนค่าเทอมร้อยละ 15-25 แก่นักศึกษาในภาคเรียนที่ 2/2562 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หากนักศึกษายังไม่มีคอมพิวเตอร์ก็จะยังไม่สามารถเรียนออนไลน์จากที่บ้านได้อยู่ดีแม้ว่านักศึกษาอาจมีสมาร์ทโฟน แต่การเรียนออนไลน์และการเรียนบนสมาร์ทโฟนเป็นสิ่งที่ยากลำบาก

นอกจากปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลในประเทศไทยที่ปรากฏเด่นชัดในวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด19 แล้ว ปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากการว่างงาน ครอบครัวขาดรายได้ที่จะนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันย่อมส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการเรียนของนักศึกษา ความเครียดจากสภาวะดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการเรียนในขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยยังต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวสู่การเรียนการสอนและการสอบออนไลน์เพื่อการศึกษาของไทยมีผลสัมฤทธิ์ในการสร้างทักษะแก่นักศึกษาไม่ด้อยไปกว่าเดิม โดยเฉพาะในวิชาที่ต้องอาศัยการปฏิบัติ การกิจดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน และอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งในภาคการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชนเพื่อให้ประเทศไทยสามารถผ่านพ้นวิกฤตครั้งนี้ไปได้ด้วยกัน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ตระหนักถึงปัญหาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของของโรค COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่ออาจารย์ นักศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกฝ่าย ที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพบนฐานข้อมูลสารสนเทศในบริบทของคณะครุศาสตร์ ซึ่งยังขาดสารสนเทศที่จะเป็นทิศทางการวางแผนดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่ออาจารย์ นักศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
2. เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 สำหรับคณะครุศาสตร์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคืออาจารย์ และนักศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในปีการศึกษา 2563 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้หลักความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ในระดับความเชื่อมั่นที่ .95 และเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม ได้ขนาดตัวอย่างแต่ละกลุ่มดังนี้ 1) อาจารย์ จำนวน 35 คน 2) นักศึกษา 700 คน เลือกตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 2 ฉบับ แต่ละฉบับมี 6 ตอน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ จาก 1 น้อยที่สุด ถึง 6 มากที่สุด มีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับ COVID-19 การจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ การศึกษาผลกระทบ 2) สร้างแบบสอบถาม และ 3) ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา ค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha coefficient) ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม พบว่า แบบสอบถาม 2 ฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .829 -.984

สถิติในการวิเคราะห์

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ และวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม การประชุมสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามปลายเปิด แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ภูมิหลังของอาจารย์และนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี และการมี อุปกรณ์เทคโนโลยี การฝึกอบรมและทักษะการใช้เทคโนโลยี

ภูมิหลัง	กลุ่ม	อาจารย์ (34)		นักศึกษา (674)	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	4	11.76	133	19.73
	หญิง	30	88.24	541	80.27
อายุ	ต่ำกว่า 35 ปี	29	85.29		
ชั้นปี	ชั้นปีที่ 1			68	10.10
	ชั้นปีที่ 2			283	42.00
	ชั้นปีที่ 3			226	33.50
	ชั้นปีที่ 4-5			97	14.40
คอมพิวเตอร์ที่บ้าน	มี	33	97.06	622	92.28
อินเทอร์เน็ตที่บ้าน	มี	22	64.71	549	81.45
อินเทอร์เน็ตที่หอพัก	มี			579	85.91
การฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน	1-2 ครั้ง	17	50.00		
	3-4 ครั้ง	2	5.88		
	5 ครั้ง ขึ้นไป	5	14.71		
	ไม่เคยอบรม	10	29.41		
ระดับทักษะการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน	มาก	8	23.53		
	ปานกลาง	21	61.76		
	น้อย	2	5.88		
	น้อยที่สุด	3	8.82		

ตารางที่ 2 ภูมิหลังของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพบิดามารดา (N=674)

อาชีพบิดามารดา	อาชีพบิดา		อาชีพมารดา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	295	43.77	298	44.21
ค้าขาย	54	8.01	85	12.61
ธุรกิจ/ เจ้าของกิจการ	19	2.82	24	3.56
พนักงานบริษัท/ งานเอกชน	19	2.82	29	4.30
รับจ้างทั่วไป	87	12.91	72	10.68
รับราชการ	133	19.73	114	16.91
อาชีพอิสระ	50	2.97	18	2.68
อื่น ๆ	47	6.97	34	5.04

ตารางที่ 3 ภูมิหลังของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้ของครอบครัว การมีรายได้เสริมของนักศึกษา และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของนักศึกษา (N=674)

ภูมิหลัง	กลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว (ทุกคนรวมกัน)	ต่ำกว่า 10,000 บาท	274	40.65
	10,000-19,999 บาท	180	26.71
	20,000-29,999 บาท	80	11.87
	30,000-39,999 บาท	54	8.01
	มากกว่า 40,000 บาท ขึ้นไป	86	12.76
มีการหารายได้เสริม	มี	78	11.57
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของนักศึกษา 6,144 บาท ต่ำสุด 1,200 บาท สูงสุด 20,000 บาท			

จากตารางที่ 1-3 พบว่า ภูมิหลังของกลุ่มอาจารย์ที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นอาจารย์สตรี ร้อยละ 88.24 อายุต่ำกว่า 35 ปี ร้อยละ 85.29 มีคอมพิวเตอร์ที่บ้าน ร้อยละ 97.06 มีอินเทอร์เน็ตที่บ้าน ร้อยละ 64.71 เคยฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ร้อยละ 71.69 ระดับทักษะการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ร้อยละ 61.76 ส่วนกลุ่มนักศึกษาที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหญิง ร้อยละ 80.27 ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 42 มีคอมพิวเตอร์ที่บ้าน ร้อยละ 92.28 มีอินเทอร์เน็ตที่บ้าน ร้อยละ 81.45 มีอินเทอร์เน็ตในหอพัก ร้อยละ 85.91 บิดา-มารดามีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 43.77 และ 44.21 ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 40.65 นักศึกษามีการหารายได้เสริม ร้อยละ 11.57

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ผลกระทบของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ปรากฏดังตารางที่ 4-5 ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยการวิเคราะห์ผลกระทบของ COVID-19 ที่มีต่ออาจารย์และนักศึกษาคณะครุศาสตร์

ด้าน	อาจารย์ (N=34)			นักศึกษา (N=674)		
	$\bar{X}$	S	แปลผล	$\bar{X}$	S	แปลผล
การรับรู้สถานการณ์ COVID-19	5.16	.89	มาก	4.79	1.24	มาก
ความรู้เกี่ยวกับ COVID-19	4.73	.73	มาก	4.92	.93	มาก
การป้องกันตนเองและคนรอบข้าง	5.30	.75	มาก	5.11	.95	มาก
ผลกระทบ						
-การดำเนินชีวิต	4.82	.85	มาก	4.78	.96	มาก
-การเรียนการสอน/การทำงาน	4.39	1.00	ค่อนข้างมาก	4.66	1.01	มาก
การปรับตัว	4.59	1.13	มาก	4.75	1.03	มาก
การสนับสนุนของครอบครัว	-	-	-	4.46	1.26	มาก
การสนับสนุนของหน่วยงาน	4.85	1.19	มาก	3.68	1.53	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 4 พบว่า มิติด้านการรับรู้สถานการณ์ COVID-19 ของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 5.16$) ของนักศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.79$) มิติด้านความรู้เกี่ยวกับ COVID-19 ของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.73$) ของนักศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.92$) มิติด้านการการป้องกันตนเองและคนรอบข้าง ของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 5.30$) และของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 5.11$) มิติด้านผลกระทบการดำเนินชีวิตของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.82$) ของนักศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.78$) มิติด้านผลกระทบต่อการเรียนการสอน/การทำงาน ของอาจารย์ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.39$) ของนักศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.66$) มิติด้านการปรับตัวของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.59$) ของนักศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.75$) มิติด้านการสนับสนุนของครอบครัว ของนักศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) และองค์ประกอบด้านการสนับสนุนของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.85$) ของนักศึกษา อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.68$)

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างการรับรู้สถานการณ์ ความรู้ และการป้องกันตนเองในสถานการณ์ COVID-19 กับการรับรู้ผลกระทบที่มีต่อการดำเนินชีวิต การเรียนการสอนและการทำงาน การปรับตัว และการสนับสนุนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ (N=674)

ตัวแปร	PERC	KNOW	PREV	IMP1	IMP2	ADJ	FAM	EDU
การรับรู้สถานการณ์ COVID-19(PERC)	1.00	.550**	.471**	.432**	.397**	.392**	.248**	.101**
ความรู้เกี่ยวกับ COVID-19(KNOW)	.550**	1.00	.607**	.543**	.440**	.537**	.335**	.122**
การป้องกันตนเองและคนรอบข้าง (PREV)	.471**	.607**	1.00	.673**	.532**	.575**	.348**	.198**
ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต(IMP1)	.432**	.543**	.673**	1.00	.628**	.599**	.426**	.266**
ผลกระทบต่อการเรียน (IMP2)	.397**	.440**	.532**	.628**	1.00	.611**	.359**	.297**
การปรับตัว(ADJ)	.392**	.537**	.575**	.599**	.611**	1.00	.556**	.328**
การสนับสนุนของครอบครัว (FAM)	.248**	.335**	.348**	.426**	.359**	.556**	1.00	.472**
การสนับสนุนช่วยเหลือของหน่วยงาน (EDU)	.101**	.122**	.198**	.266**	.297**	.328**	.472**	1.00

*.05 **.01

จากตารางที่ 5 พบว่า การรับรู้สถานการณ์ ความรู้ และการป้องกันตนเองในสถานการณ์ COVID-19 มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบที่มีต่อการดำเนินชีวิต การเรียน การปรับตัว และการสนับสนุน ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง ($r = .60$ ขึ้นไป) กับการรับรู้ผลกระทบด้านการดำเนินชีวิต ได้แก่ การป้องกันตนเองและคนรอบข้าง ($r=.673$) การปรับตัว ($r=.599$) ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับการรับรู้ผลกระทบด้านการเรียน ได้แก่ การปรับตัว ($r=.611$) แสดงว่า นักศึกษาที่รับรู้ผลกระทบสูงจะมีการปรับตัวสูงตามไปด้วย

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากการประชุมสนทนากลุ่ม และการตอบแบบสอบถามปลายเปิดของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ สรุปได้ดังนี้

1. ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต แบบ New Normal การดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัวให้แข็งแรงอยู่เสมอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์และออกกำลังกาย ทานวิตามินซี หลีกเลี่ยงการไปในที่ชุมชนที่มีคนจำนวนมาก สวมหน้ากากอนามัยอย่างถูกต้องและล้างมือบ่อย ๆ หากจำเป็นจะต้องไปในสถานที่ต่าง ๆ สถานการณ์ COVID-19 ทำให้ได้ดูแลสุขภาพและอนามัยของตนเองและครอบครัวมากขึ้น และเรียนรู้การดำเนินชีวิตว่าหากตกงานหรือไม่มีความทำอะไรจะเป็นอย่างไร

ผลกระทบต่อตัวนักศึกษาคือเรื่องค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในเรื่องของการติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ตและการซื้อคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ค ผู้ปกครองไม่ค่อยเข้าใจในการเรียนรู้แบบออนไลน์ มักมีเสียงของผู้ปกครองและคนในบ้านรบกวน

ขณะเรียนออนไลน์ หรือเรียกใช้ให้ทำงานอื่นๆ ขณะกำลังทำการเรียนออนไลน์อยู่ ทำให้เวลาส่วนตัวลดลง รายได้ของครอบครัวไม่พอใช้เนื่องจากในช่วงที่มีการระบาดของเชื้อ COVID-19 ผู้ปกครองโดนปลดจากพนักงานบริษัท ในช่วงปิดเทอมไม่สามารถทำงานพิเศษเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวได้ ผลจากรายได้ของครอบครัวที่ลดลงทำให้ค่าใช้จ่ายรายเดือนที่นักศึกษาเคยได้ลดลงตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ COVID-19 ก็ทำให้นักศึกษามีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น แต่ก็ทำให้ขาดอิสระ ไม่มีเวลาว่างเป็นของตัวเอง และต้องการ Space หรือพื้นที่ส่วนตัว

2. ผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ COVID-19

1) การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากมีอาจารย์และนักศึกษาบางส่วนที่ขาดความพร้อมทั้งด้านอุปกรณ์และทักษะการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน

นักศึกษามีความคิดเห็นว่าการเรียนแบบออนไลน์นั้นผู้เรียนจะได้ความรู้ไม่เท่ากับการเรียนตัวต่อตัวกับอาจารย์ผู้สอน เนื่องจากไม่สามารถที่จะฝึกทักษะต่างๆ ได้ เช่น การเขียนกระดานดำ, การฝึกพูดหน้าชั้นเรียน, การวางตัวหรือสร้างบุคลิกภาพหน้าชั้นเรียน บางครั้งก็จำเป็นที่จะต้องมีการสาธิตการสอนในห้องเรียน ในการเรียนก็มีปัญหาตั้งแต่การเข้าห้องเรียนออนไลน์เพื่อที่จะเรียนพร้อมกันกับเพื่อน ๆ ทั้งห้อง เนื่องจากคอมพิวเตอร์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร และจากการเปิดกล้องทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียน ทำให้เกิดการเสียเวลาและเบื่อหน่ายสำหรับคนที่ต้องรอคนที่ไม่ชำนาญในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้แบบออนไลน์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาในช่วงแรก ๆ ของการเข้าใช้งาน ซึ่งคนส่วนใหญ่ต้องมารอเพื่อนไม่กี่คนเพื่อเข้าระบบ บางรายวิชาต้องลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับทางโรงเรียนและชุมชน ทำให้มีความกังวลในการระมัดระวังป้องกันโรค อย่างไรก็ตาม นักศึกษาเห็นว่าสถานการณ์ COVID-19 ทำให้ตนเองมีความกระตือรือร้นในการรับข่าวสารสถานการณ์ COVID-19 จนทำให้เป็นคนติดตามข่าวสารสถานการณ์ปัจจุบันจนเป็นนิสัย

2) การสอบวัดผลปลายภาคในช่วงระบอบอย่างหนัก อาจารย์ผู้สอนต้องปรับวิธีการสอบ เป็นการจัดการสอบในระบบออนไลน์

3) ความวิตกกังวลต่อสถานการณ์ COVID-19 กังวลในช่วงแรกของการแพร่ระบาด ภายหลังเมื่อพบว่าผู้คนทั่วไปเริ่มตระหนักถึงการป้องกันตนเองจากโรค COVID-19 มากขึ้น และได้ปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดเชื้อตามหลักของกระทรวงสาธารณสุข จึงมีความวิตกกังวลลดลง แต่รู้สึกกังวลกับการแพร่ระบาดรอบที่สองที่จะส่งผลกระทบอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตและการทำกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ อีกทั้งมีความวิตกกังวลว่าอาชีพของตนเองจะได้รับผลกระทบหากมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนจากแบบ Face to Face มาเป็นการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์เต็มรูปแบบ

นักศึกษามีความกังวลในการเข้าไปในพื้นที่เสี่ยงที่มีแต่คนไม่สวมหน้ากากอนามัยเช่น ร้านอาหาร (เวลาถอดหน้ากากอนามัยทานอาหาร) จึงมักจะซื้ออาหารกลับมาทานที่หอพักหรือใช้บริการขนส่งอาหารต่าง ๆ เช่น Grab food, Food panda ฯลฯ ทำให้สิ้นเปลือง มีความกังวลว่าตนเองจะติดโรค COVID-19 ไม่กล้ากลับบ้าน เพราะกลัวว่าถ้าหากตนเองติดเชื้อแล้วจะนำโรคกลับไปติดคนที่บ้านด้วย นักศึกษาที่เรียนวิชาปฏิบัติ เช่น วัยน้ำ กลัวว่าเพื่อนที่ไปเที่ยวในสถานที่ที่เป็นพื้นที่เสี่ยงหรือพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ จะนำเชื้อ COVID-19 มาติด ตอนลงว่ายน้ำในสระเดียวกัน

3. การปรับตัวในสถานการณ์ COVID-19 มีการดำเนินการดังนี้

1) คณะครุศาสตร์ได้มีการจัดประชุมหารือในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน โดยให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน มีการลดจำนวนครั้งในการเข้าชั้นเรียน จัดการเรียนรู้อย่างออนไลน์โดยใช้ระบบ Google Classroom และการเข้าชั้นเรียนตามปกติโดยมอบหมายภาระงานให้นักศึกษาค้นคว้าและส่งงานผ่านทางระบบออนไลน์ มีการระงับป้องกันโดยการให้อาจารย์และนักศึกษาสวมใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา

2) การปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ปรับการจัดการเรียนการสอนในช่วงแรกเป็นแบบออนไลน์ และมีการประชุมผ่านระบบ Google meet และ Zoom และเมื่อสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 ลดลงก็ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามปกติโดยเน้นการสวมหน้ากากอนามัยและการตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนขึ้นอาคารเรียน ใช้วิธีการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ทั้งการสอนแบบออนไลน์และการเข้าชั้นเรียน

3) การวัดผลและประเมินผล ทดสอบผ่านระบบออนไลน์ Google Form (โดยมีทั้งข้อสอบทั้งแบบปรนัยและอัตนัย) ในช่วงระยะการแพร่ระบาดรุนแรง ปรับการประเมินจากชิ้นงานของนักศึกษาเป็นหลัก และการตอบคำถามจากการร่วมกิจกรรม บางรายวิชาที่จะต้องลงมือปฏิบัติหรือทำ Lab แล้วออกมาตอบคำถาม อาจารย์ก็ได้เลื่อนมาทำการสอบในภาคการศึกษาถัดไป

4) นักศึกษามีการปรับตัวในการเรียนออนไลน์อย่างมาก เพราะยังเข้าระบบไม่ค่อยเก่ง จึงต้องฝึกฝนอยู่บ่อย ๆ หรือเข้าระบบพร้อมกับเพื่อนที่คล่องกว่า

5) มหาวิทยาลัยได้จัดโครงการ “ราชภัฏอาสา” พัฒนาท้องถิ่นยั่งยืน รวมใจสู้ภัย COVID-19 โดยการทำงานให้นักศึกษาส่วนหนึ่งทำงานอยู่ที่บ้าน เพื่อเฝ้าระวังและให้ความรู้และคำแนะนำ รวมทั้งเก็บข้อมูลในพื้นที่เพื่อเตรียมการพัฒนาพื้นที่หลังจากผ่านวิกฤต COVID-19

4. ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาในคณะครุศาสตร์เพื่อเตรียมความพร้อมและรับมือในสถานการณ์วิกฤตที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

- ควรมีการประชุมคณาจารย์ และบุคลากรสายสนับสนุน เพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่ดีในสถานการณ์เช่นนี้
- การเตรียมการสร้างระบบห้องเรียนออนไลน์ ในแต่ละรายวิชา
- การพัฒนาอาคาร สถานที่และเครื่องมือเครื่องใช้ในการตรวจวัดอุณหภูมิของนักศึกษาและบุคลากรให้ถูกหลักของทางสาธารณสุข
- การกำหนดนโยบายและวางแผนแนวทางปฏิบัติที่ดีและชัดเจนในกรณีการเกิดเหตุการณ์ที่มีลักษณะที่คล้ายกับการแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19
- การสนับสนุนในการหาเทคนิค วิธีการในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์
- การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ให้อาจารย์ ได้แก่ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ Account การเรียนออนไลน์ฟรี
- ด้านตัวบุคคล อาจารย์ควรเปิดใจในการพัฒนาตนเองพร้อมรับการเรียนรู้ ในวิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่น่าสนใจและใช้ได้ดีในสถานการณ์เช่นนี้
- ควรวัดอุณหภูมิก่อนเข้าชั้นเรียนทุกครั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่คอยเฝ้าประจำจุดที่วัดอุณหภูมิก่อนขึ้นอาคารเรียน เพราะนักศึกษาบางคนก็หยุดวัดอุณหภูมิบางคนก็เลยเดินผ่านไป หรือมีที่วัดอุณหภูมิประจำห้องเรียน สโมสรนักศึกษาควรช่วยจัดเวรมาช่วยกำกับดูแลตามจุดคัดกรองหรือจุดเฝ้าระวังต่าง ๆ ก่อนที่นักศึกษาจะขึ้นบนอาคารเรียน
- ควรมีมาตรการการสวมหน้ากากอนามัยในมหาวิทยาลัยที่เคร่งครัด เนื่องจากในขณะนี้ยังไม่มีความชัดเจนป้องกันเชื้อไวรัส COVID-19 มีผู้จำหน่ายหน้ากากอนามัยตามจุดต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ในราคาที่เหมาะสมเพื่อรองรับปัญหาการทำหน้ากากอนามัยสูญหาย หรือลืมนำเอาหน้ากากอนามัยมาจากหอพัก
- ควรจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด และเพื่อให้นักศึกษาง่ายต่อการเรียนรู้ อาจารย์ผู้สอนชี้แจงวิธีการใช้งาน หรือสาธิตวิธีการใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์ในการเข้าเรียนแบบออนไลน์ให้กับนักศึกษา เพราะปัจจุบันควรจัดการจัดการเรียนการสอนแบบปกติควบคู่กับการสอนแบบออนไลน์ เพราะเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ในปัจจุบันอย่างมาก เช่น จัดการเรียนการสอนแบบ 70/30 คือการเรียนแบบปกติ 70 และการเรียนแบบออนไลน์ 30

- ควรมีการบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ที่เหมาะสม พอเพียง และได้มาตรฐานกับการเรียนการสอนที่จำเป็นต้องรักษาระยะห่างทางสังคม

สรุปผลการวิจัย

1. ในภาพรวมอาจารย์และนักศึกษามีการรับรู้สถานการณ์ COVID-19 มีความรู้และมีการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจาก COVID-19 อยู่ในระดับค่อนข้างมากถึงระดับมาก โดยติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 อย่างใกล้ชิดจากรายงานสถานการณ์ COVID-19 ทางในสถานีโทรทัศน์ Social Media เช่น facebook และ twitter การตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนขึ้นอาคารเรียน การปฏิบัติตามข้อแนะนำเพื่อป้องกันการติดเชื้ออย่างจริงจัง ออกจากที่พักน้อยครั้งที่สุด หลีกเลี่ยงพื้นที่เสี่ยงสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าทุกครั้งที่ออกจากที่พัก ทำอาหารและปลูกผักรับประทานเอง

ผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อการดำเนินชีวิต การเรียนการสอนและการทำงาน และการปรับตัวในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมากถึงระดับมาก โดยจัดการเรียนการสอนในช่วงแรกเป็นแบบออนไลน์ เมื่อสถานการณ์แพร่ระบาดลดลงจึงใช้การเรียนการสอนแบบผสมผสานทั้งการสอนแบบออนไลน์และการสอนในชั้นเรียน นักศึกษาใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการเรียนออนไลน์มากขึ้น แต่นักศึกษาบางส่วนยังขาดทักษะการเรียนแบบออนไลน์และความพร้อมของครอบครัวในการสนับสนุนการเรียนแบบออนไลน์ ปัญหาภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และโอกาสในการทำงานเสริมของนักศึกษา การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ การฝึกทักษะต่าง ๆ ให้กับนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติ

2. การช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนการสอนและการทำงานในสถานการณ์ COVID-19 ของคณะครุศาสตร์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมากถึงระดับมาก โดยจัดอบรมการสอนแบบออนไลน์ แจกหน้ากากผ้าและเจลแอลกอฮอล์ให้กับอาจารย์และบุคลากร มีโครงการจ้างงานให้นักศึกษาทำงานอยู่ที่บ้านตามศาสตร์ที่เรียน การให้ความรู้ประชาชน และการเก็บข้อมูลในพื้นที่ เพื่อเตรียมฟื้นฟูหลังวิกฤต COVID-19 การเลื่อนเวลาชำระค่าลงทะเบียนเรียน ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ การจัดห้องและอุปกรณ์การสอนออนไลน์ให้เพียงพอ การจัดชมอินเทอร์เน็ตราคาถูกให้กับอาจารย์และนักศึกษา การพัฒนาอาจารย์และบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนและการทำงานแบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบว่า อาจารย์ นักศึกษา ผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีการรับรู้สถานการณ์ COVID-19 มีความรู้และมีการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจาก COVID-19 อยู่ในระดับค่อนข้างมากถึงระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากช่องทางการสื่อสารทางออนไลน์ในปัจจุบันที่สื่อสารสังคมออนไลน์ต่าง ๆ การรายงานข่าวสารทางโทรทัศน์ วิทยู การปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็งของหน่วยงานทางสาธารณสุข รวมถึงการให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบุคลากร นักศึกษา ในหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ และจากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อการดำเนินชีวิต การเรียนการสอนและการทำงาน และการปรับตัวในระดับค่อนข้างมากถึงระดับมาก โดยพบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สถานการณ์ ความรู้ และการป้องกันตนเอง กับการรับรู้ผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อการดำเนินชีวิต การเรียนการสอนและการทำงาน และการปรับตัวนั้น ได้ยืนยันว่า สถานการณ์ COVID-19 ส่งผลต่อบุคคลทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ที่จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามสถานการณ์ ซึ่งอาจมีคุณภาพน้อยกว่าการจัดการเรียนการสอนตามปกติ โดยเฉพาะการเรียนรู้ทักษะบางอย่าง

หรือรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติ ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ก็คือ ความพร้อมของอาจารย์ นักศึกษา ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่ายหรือแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยีสำหรับการจัดการเรียนออนไลน์อย่างเพียงพอของหน่วยงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายชล จินโจ (2554) ได้ศึกษาการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ว่าเป็นการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าในชั้นเรียน โดยมีผู้สอนเป็นผู้นำ กับการเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยมีผู้เรียนเป็นผู้นำ โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้สภาพแวดล้อมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นช่องทางในการส่งผ่านความรู้และการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ ผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ต่อภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวอันเกิดจากการว่างงาน รายได้ลดลง และโอกาสในการหารายได้เสริมของนักศึกษา ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิตยระดี วงษ์สวัสดิ์ (2553) ได้ศึกษาผลประโยชน์หรือผลเสียที่ยังเกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรง และพุทธิพนันท์ บุญเรือง (2560) ได้ศึกษาผลกระทบหลายแง่มุม เช่น ผลกระทบตามแง่มุมเนื้อหา (Content) ผลกระทบตามแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (Reality) ผลกระทบตามความคาดหวัง (Expect ion) ตามแง่มุมของทิศทางที่กระทบ (Direction) ตามแง่มุมของคุณค่าผลกระทบ (Value) และผลกระทบตามแง่ของระยะเวลา สรุปผลกระทบที่จะนำมาใช้จริง ๆ คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นไปได้ทั้งทางบวก และทางลบ อาจขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และมีใช้กลุ่มเป้าหมาย หรือผลกระทบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ข้อเสนอแนะ

1. คณะครุศาสตร์ควรพัฒนาอาจารย์ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ การจัดหาทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกให้อาจารย์อย่างเพียงพอ การจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในภาวะวิกฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษา การดูแลช่วยเหลือนักศึกษาที่ได้ผลกระทบให้ดำเนินชีวิตและศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีคุณภาพ ตลอดจนการประสานอย่างใกล้ชิดกับบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้มีความพร้อมในการนิเทศนักศึกษาในสถานการณ์ COVID-19
2. คณะครุศาสตร์ส่งเสริมให้คณาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุน ประจำปีงบประมาณ 2563 จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษา ผู้ปกครอง และผู้แทนหน่วยงานเครือข่ายของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเรื่องนี้จนสำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, กระทรวง. คู่มือและแนวปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษาในการจัดการเรียนการสอน ปีการศึกษา 2563. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ, 2563.

- ณิชกร พิตยาพงศ์. **TDRI New Normal ของการศึกษาไทย คืออะไร เมื่อเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ.** (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 16 สิงหาคม 2563). จาก <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education>
- นิตยระตี วงษ์สวัสดิ์. **การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการตัดถนนนครินทร์ บริเวณส่วต่อจากสะพานพระราม 5 บรรจบถนนกาญจนาภิเษก.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 2553.
- พุทธินันท์ บุญเรือง. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของชุมชนชายแดนต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC): การเกิดขึ้นของจุดผ่านแดนถาวรช่องภูคู้และการตอบสนองของคนท้องถิ่นในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี,” **วิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์**. 4, 1 (มกราคม – เมษายน 2560): 1-21.
- สายชล จินโจ. **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานรายวิชาการเขียนโปรแกรม คอมพิวเตอร์ 1 สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ.** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2554.